

se sent més que en certes famílies, sobretot provinents del migdia o el ponent, perquè en certes faixes d'aqueixes terres ha tendit a generalitzar-se, especialment en amples zones valencianes, on *posar* està poc afermat, particularment en comarques septentrionals del País: allí ens xoquen frases com «els cinc alcaldes es van *ficar* a dinar en un rondó» (Salzadella, i frase paral·lela oïda a Sant Rafel): crec que la zona màxima d'això és al Sud de la línia Benicàssim-Llucena, mentre que cap a Albocàcer ja sentia més «*lex a pozáes?*» (quan l'informador se cerciorava que jo ja havia escrit el que em deia, 1961); però, també per l'Alt Maestrat i pel baix oïa l'ús abusiu, i fins algú em deia que *posades* es deia més aviat de les *olives* amanides en certa forma (Canet lo Roig); i de fet, Tortosa torna a ser un focus antic de l'abús: «un fanal de llauna, llarguerut, d'eixos que --- se *ficaven* als balcons, per festes de la Cinta, substituïts ara per boles de vidre glaçat, i per bombilles elèctriques» (Vergés Paulí, *Espurnes*, 78).²

Altrament, almenys en certs usos peculiars, fins en els nostres Pirineus occidentals, sentim usos de *ficar* que ultrapassen els límits comuns en aqueixa direcció: *ficar foc* per 'calar foc' o per 'encendre' molt general en el Pallars i Urgellet superiors: «s'ha *fikát* foc a la casa, a la borda, etc.» sentia jo a Ferrera i a tota la Vall Ferrera i a l'entrada d'Andorra;³ a Benasc m'explica Sánchez Costa *ficau* com «dejado dentro de algún sitio» (no «metido»), 1965). Repetidíssima l'oposició entre el *gitar-se* valencià (i clàssic) i el *ficar-se al lliit* de la llengua viva del Nord, el qual no és solament del cat. central perquè arriba fins als Alts Pirineus (Ferrera de Pall., 1933), i és l'únic usat fins per contistes de llenguatge més aviat conservador: «quan me *fico al lliit*, estic tan cansat del treball, y la son me ve tan sopxada ---», EmVilanova (*Mondlegs*, 63), «La Q. prengué un llumet, pujà a sa cambra, se *ficà al lliit*, y s'adormí pensant en son Jaumet», Bosch de la Tri. (*Lena*, 25).

En l'ús de la gent educada *ficar* és un mot indispensable, que hom evita d'estendre fora dels seus límits, i alhora restringir massa (com fa alguna persona llamenca, acriaturada o gatamoixa). Ni els exalçadors d'estil magnificant no en planyeren l'ús: «llavors al gran incendi, rabent, endreça 'ls passos, / rogenic damunt los núvols, vellent-lo crestejar, / y, ohint-hi plors y xiscles, hi *fica* 'ls nusos braços, / fent als pastors y pobles d'espasme tremolar», *Atl.* (58). És per una legítima figura ponderativa que diem *estar ficat a casa*, d'un que corre poc per fora: «miri que lo trobem molt a faltar: ahont se *fica?*» (tot i que no s'ha amagat gens, però no l'han vist), Bosch de la Tri. (*Pla y Mun-tanya*, 23).

I a la inversa, com a ús de signe positiu, pot implicar intromissió en llocs on no cal o no ens desitgen: «una altra vehina --- portant una escudella ab aygua de camamilla, se *fica* sense dir res al rotlló, com esperant ésser preguntada», EmVilanova (*Del meu tros*, 14), «jo no 'm *fico* ni ab uns ni altres», Bosch de la Tri. (*Lena*, 27). Ja no és com 'clavar un clau' l'expressió continguda en la dita *ficar la banya* 'entossudir-se' (car

ací la imatge és la del boc o del bou amb el seu tònd indòmit, i una banya ficada no cal que es clavi, que si s'entafora ja impedeix el moviment): «és perfidiós, y quan *fica* la banya a un forat, ni tots los sants del cel l'hi farian treure», Vidal Val. (*Rosada d'estiu*, 203).

DERIV.: *Ficada*: «això és una *ficada de peus* a la galleda» (un acte d'indiscreció *summa*), i tant o més sovint abreujat *una ficada de peus* (fins i tot *una ficada*, amb mitges dites), igual que, amb expressió verbal, *ficar-se d. p. a la g. Ficadis* adj. que Fontserè reclamava incloure en el *DOrt.*: no sé si usat gaire més que en la variant mall. *aficadis* (de matisos molt expressius i que de fet fóra útil de generalitzar, car no és ben bé el mateix que *emprenedor* o *agafatós*).⁴ *Ficador*. + *Figuerada* 'capbussada que dóna un ocell ferit', sentit en el Priorat (La Morera, 1935): com que semànticament no es veu manera de lligar-lo amb *figa* ni *figueta*, és ben possible, i fins apareix versemblant, que sigui vell mossarabisme conservat en les afraus del

Montsant (on tant han abundat sempre els caçadors locals de gran estil: país d'àligues, ducs, i també grues, francolins i grossos ocells de pas, de la família de les becades, etc.), amb g per *qaf* ultracorreció de mossarabisme o audició aproximada de l'emfàtica aràbiga. *Ficot* 'pal clavat', que avui se sent en el Pallars Sobirà, pels pals o barrots aguts que sobreixen pels costats de la carreta, i serveixen per privar que caigui l'herba dallada que porten a la borda («aquells *burxots* que ---», Surp, 1959); però també s'ha usat a la mateixa Vall d'Assua per a un pla clavat en una roca com a fita o molló de límits, car en la descripció dels de Llessui, segons *Spill* de Castellbò, de l'any 1518 veiem que l'afrontació puja «a la rocheta del molló sobre lo *ficot*, e de 'quí tire a ---» (f° 117v^o). Més al Sudoest usen *ficòs* pel permòdol clavat en la paret per penjar-hi objectes: en particular en les de dins d'una casa: així ho he sentit a Almacelles (1953) i a Alguaire (1956), i Krüger el troba en localitats de la Ribagorçana més al Nord (*Die Hochpyr.* A, II, 209); però de més a més, en el Montsec occidental ho apliquen a burxes clavades en un cingle per enflorar-s'hi: «a la Cova dels Moros, no s'hi arriba: hi pujaven per uns *fikòsos* clavats a la roca» (L'Estall, 1956).

Ficablement. Ficador. Ficadura. Ficall [-ay mall., 1451].

CPT.: *Ficatatxes*.

Flicar 'fer la guitzà' pròpiament 'clavat un cop', més desenrotllat que enlloc en el maestr., però com a eufemisme per 'fotre, fúmer' usat familiarment pertot (*jo et flic, me'n flic, l'ase em flic*, EmVilanova, Pons Mass., etc.): alteració de *ficar* per contaminació de *flocar* 'pagar'. Res a veure amb això *flicasseia* i *flicot* (*AlcM*), del fr. *fricassée* i *fricot*. *Flica* 'estaca' maestr. (GaGirona, p. 342).

Aficar, variant privativa de les Illes en català; de la qual *AlcM* no troba cap dada anterior a un doc. mall. de 1593, i un de Sòller de 1727. Però totes les cites literàries que en dóna són de textos mallorquins en prosa: PdAPenya, T. Aguiló, GMaura, AMAlcover.⁵ A les altres illes és igual: «un que jeu, / dos qui s'ho